

УДК 378.147.091.33:004.9

Кириленко В.В. Особливості формування умінь спілкування англійською мовою у студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій / В.В. Кириленко, Н.М. Кириленко / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції викладачів і студентів «Мова, культура, освіта» / Гол. ред. Калетнік Г.М. – Вінниця : ВНАУ, 2018. – 19 квітня. – 256 с.; С. 112-119.

Автор

Кириленко В.В. , Кириленко Н.М.
Кириленко В.В. , Кириленко Н.М.
Kyrylenko V., Kyrylenko N.

Назва

Особливості формування умінь спілкування англійською мовою у студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.
Особенности формирования умений общения на английском языке у студентов средствами информационно-коммуникационных технологий.
Peculiarities of the formation of communication skills of the English language in students by the means of information and communication technologies.

Ключові слова

інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-освітнє середовище, культурологічна інформація, комунікативний підхід.
информационно-коммуникационные технологии, информационно-образовательная среда, культурологическая информация, коммуникативный подход.
information-communication technologies, information and education environment, cultural information, communicative approach.

Анотації

Стаття присвячена питанню використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення англійської мови. Розглядаються особливості формування комунікативних умінь. Аналізується ефективність методів навчання іноземної мови із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Статья посвящена вопросу использования информационно-коммуникационных технологий в процессе изучения английского языка. Рассматриваются особенности формирования коммуникативных умений. Анализируется эффективность методов обучения иностранному языку с применением информационно-коммуникационных технологий.

The article is devoted to the matter of using information-communication technologies in the process of mastering English. The peculiarities of the formation of communicative skills in students are considered. The effectiveness of teaching a foreign language with the help of information and communication technologies is discussed.

Постановка проблеми. Спілкування людей завжди відбувається в межах певної культури і з використанням конкретної етнічної мови, неповторних мовних картин світу, а також законів спілкування, випрацюваних у межах цієї мови і культури. Потрапляючи в інше культурно-мовне середовище, людина фактично опиняється в іншому світі цінностей і моделей спілкування. Це необхідно враховувати всім, хто спілкується з носіями інших культур і мов. Комунікативний підхід у процесі навчання іноземної мови передбачає розвиток у студентів уміння практично користуватися мовленням і покликаний навчати не маніпулюванню мовними засобами, а усвідомленому співвідношенню цих засобів з їх комунікативними функціями. Йдеться не лише про знання іноземної мови, а про уміння користуватися нею в реальних ситуаціях спілкування, тобто, про практичне володіння мовою і, отже, про розвиток прагматичної міжкультурної компетенції.

Одним із засобів досягнення поставленої мети може бути застосування ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій). Їх вважають одним з найбільш ефективних методів навчання іноземної мови. ІКТ застосовуються для зняття комунікативних бар'єрів, формування і розвитку інформативно-комунікативної функції спілкування студентів, активізації їхньої мовленнєвої діяльності, ознайомлення з культурою, традиціями та звичаями мови країни, що вивчається.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз причин існуючого на сьогодні недостатнього рівня і ефективності вітчизняної освіти показує наявність слабкої мотивації і, звідси – недостатня зацікавленість вищих навчальних закладів у активному використанні і впровадженні у повсякденну педагогічну діяльність сучасних інформаційних технологій і інформаційно-комунікаційних систем. На жаль, комп'ютерна техніка здебільше використовується розрізнено і не системно,

а напрацювання фахівців щодо застосування інноваційних технологій, методів активного навчання залишаються поза колом інтересів значної частини викладачів і є здебільшого предметом фахових наукових дискусій та здобутками лише провідних вищих навчальних закладів [5].

Метою статті є теоретичне обґрунтування і практичні поради доцільності використання можливостей інформаційно-освітнього середовища на заняттях з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Нині такі терміни, як «інформаційно-освітнє середовище», «інформаційний простір навчання», «комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище», «віртуальне навчальне середовище», «освітньо-науковий портал» набувають все більшого поширення.

Згідно з підходом до освітнього середовища як інформаційного є можливість назвати низку функцій віртуального навчального середовища.

1. У цьому середовищі можливий контрольований доступ до змісту навчального матеріалу, який може бути поданий окремими доступними елементами, що автоматично зберігаються.

2. Подібне навчальне середовище дає можливість відстежити діяльність студентів та їхні досягнення з урахуванням опанування елементів навчання (змісту, видів діяльності тощо) і надання додаткових супровідних матеріалів та завдань залежно від прогресу й успішності навчання.

3. Віртуальне навчальне середовище може підтримувати доступ до навчальних ресурсів, оцінювання та супровід; причому навчальні ресурси залежно від цілей навчання можуть змінюватися на самостійно розроблені викладачем або використовуватися готові ресурси, можливо, поліпшені чи адаптовані до відповідних навчальних цілей.

4. Віртуальне навчальне середовище забезпечує комунікації між викладачем, студентами та іншими фахівцями у відповідній галузі, безпосередню підтримку та зворотний зв'язок для студентів, а також комунікацію у самій групі, що створена за інтересами та урахуванням ідентичності її членів [2].

Вважаємо, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій як необхідної умови формування комунікативних умінь та мовленнєвих навичок в процесі оволодіння іноземною мовою підвищить рівень цих умінь та соціокультурної компетенції студентів.

У процесі комп'ютеризації освіти традиційна дидактична система навчання "викладач-студент", "студент-студент" замінюється новою багатоаспектною системою навчання "викладач-комп'ютер-студент", "комп'ютер-студент", "студент-комп'ютер-студент". Неодмінною умовою успішного запровадження ІКТ у навчальний процес є відповідне методичне забезпечення інформаційно-комунікаційними технологіями та якісними педагогічними програмними засобами [3].

Поєднання комп'ютерних технологій створює нові умови засвоєння студентами навчальної інформації:

- комп'ютерні технології дозволяють враховувати індивідуальний темп засвоєння знань, умінь та навичок, учень отримує можливість самостійно регулювати кроки, які необхідно здійснити в процесі пізнавальної діяльності, яку краще назвати інформаційною діяльністю;

- під час застосування комп'ютерних технологій виникає можливість вибору оптимального рівня складності у відповідності до комунікативної компетенції студентів. Адже відомо, що принципи, розроблені Л.В. Занковим спрямовані на досягнення високої ефективності засвоєння знань у процесі навчання.

Ці принципи набувають нового значення, коли говоримо про комп'ютерні технології навчання. Назвемо їх:

1. Провідна роль теоретичних знань у змісті навчання. Принцип провідної ролі теоретичних знань не принижує значення умінь та навичок і їхнього формування. Якраз комп'ютер сприятиме більш швидкому, міцному та ефективному опануванню комунікативними навичками. Наприклад, набір тексту, оволодіння навичками роботи з графічними та мультимедійними програмами та за допомогою їх побудова моделі в процесі спілкування,

обробки інформації тощо.

2. Усвідомлення студентами процесу оволодіння іноземною мовою, оскільки вони отримують можливість покроково засвоювати навчальну інформацію.

3. Навчання на високому рівні складності. Цей принцип означає, що навчальний матеріал і методи його презентації повинні викликати оптимальний рівень складності. Ступінь складності передбачає такий навчальний матеріал, який може бути осмислений студентами. Мається на увазі не будь-яка складність, а складність, що пов'язана з пізнанням взаємозв'язків явищ, їх внутрішнього суттєвого зв'язку. Так, за допомогою мультимедійних технологій, студенти мають можливість подорожувати різними англomовними країнами, знайомитись з їхньою історією, звичаями, культурними традиціями. Інтерактивне програмне забезпечення дозволяє студентам вступати у автентичне вербальне спілкування. Комп'ютери роблять інформацію наочною, завдяки чому фундаментально змінюють людське спілкування, оскільки носієм інформації стають візуальні та слухові образи.

4. У процесі вивчення програмного матеріалу йти вперед швидким темпом. Неправомірне уповільнення темпу, пов'язане з багаторазовим і одноманітним повторенням попереднього матеріалу створює перешкоди або навіть робить неможливим навчання на високому (оптимальному) рівні складності. Постійне збагачення інформаційного поля студента різноманітним змістом створює необхідні умови для глибокого засвоєння інформації, оскільки нова інформація інтегрується в інформаційне поле студента.

Використання візуальних та звукових програм надає навчання новизни та динаміки засвоєння нового матеріалу. Комп'ютер може «спілкуватись» із учнем і до певної міри мотивувати його навчальну діяльність. Застосування ІКТ сприяє розвитку комунікативної соціокультурної компетенції студента, підвищує його пізнавальну мотивацію. Студенти отримують можливість прийти до різних типів узагальнень: теоретичних, емпіричних та змістовних [1].

Проблема застосування культурологічного компоненту великою мірою

визначається реалізацією в практиці навчання іноземної мови комунікативного підходу, при якому передбачається формування у студентів комунікативної компетенції. Це поняття розглядається Р.К. Миньяром-Белоручевим як здатність реалізувати лінгвістичну компетенцію в різних ситуаціях вербального спілкування з урахуванням соціальних норм поведінки та комунікативної доцільності висловлювання [4]. Стає зрозумілим, що для забезпечення ефективного спілкування одних лише лінгвістичних знань без ознайомлення студентів з культурою країни, мова якої вивчається, недостатньо. Тому, задля формування комунікативної компетенції на заняттях з іноземної мови необхідно максимально використовувати країнознавчі матеріали, що дають змогу накопичення фонових знань, які забезпечують адекватність вербальної поведінки в різних ситуаціях спілкування.

Педагогічна практика свідчить, що застосування, наприклад, країнознавчих матеріалів у поєднанні з комп'ютерними технологіями, що є складовими інформаційно-освітнього середовища, спрямоване, перш за все, на створення і підтримку у студентів мотивації до вивчення іноземної мови.

Соціальне та професійне становлення особистості студента в сучасній педагогіці вищої школи розглядають як форму його психічного розвитку. У зв'язку з цим особливого значення набуває завдання розвитку системи потреб і мотивів майбутніх спеціалістів [6].

Формуванню та підтриманню мотивації разом з цікавим змістом матеріалів сприяє і його незвичне оформлення та форма презентації, що викликають у студентів допитливість, зацікавленість, бажання знайти нову інформацію.

Для того, щоб зорова наочність мала мотиваційну цінність, вона повинна відповідати наступним вимогам: сучасність, типовість відображуваних явищ дійсності, актуальність, новизна, ігровий компонент. Всі ці параметри можна представити за допомогою мультимедійних засобів.

Враховуючи переваги застосування ІКТ у порівнянні з традиційними методами навчання, вважаємо, що їх впровадження при вивченні іноземної мови дозволить привернути увагу студентів до змісту країнознавчої інформації,

стимулювати вербальну активність. Комп'ютерні технології навчання дозволяють оптимізувати протікання таких операцій мислення, як порівняння, співставлення, групування, класифікації, узагальнення та викличе у них бажання користуватися іноземною мовою як засобом спілкування з метою розширення власного інформаційного поля, краще усвідомити особливості мови, що вивчається.

Використання на заняттях з іноземної мови країнознавчого матеріалу передбачає більш глибоке ознайомлення студентів з культурою країни, мова якої вивчається. Такий ефект досягається за допомогою кумулятивної функції мови, оскільки мова виступає в якості засобу пізнання нової національної дійсності та залучення до іншомовної соціокультурної спадщини.

Значний інтерес у студентів викликає етнічна інформація, оскільки вони отримують можливість ознайомитись із характерними специфічними особливостями культури країни, мова якої вивчається, її етнопсихологією. Оволодіння іноземною мовою тоді стає творчим процесом відкриття національних особливостей поведінки представників різних країн.

Проникнення в нову національну культуру та залучення до духовного багатства, створеного іншим народом, відкриває можливість реалізації на практиці інтеркультурного підходу навчання іноземних мов. Беручи до уваги, що мова вивчається у штучних умовах, інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу стає засобом моделювання комунікативних процесів. ІКТ як модель реальної комунікації обумовлює наступні параметри:

- країнознавчий матеріал як змістовну основу комп'ютерних педагогічних програмних засобів;
- груповий характер вербальної взаємодії через посередництво мультимедійних засобів.

У змісті та сценарії педагогічних програмних засобів з країнознавчої інформації повинні бути відображені ситуативність та соціальність як основні складові вербального спілкування. Ці параметри, ефективно застосовані,

забезпечують таку мотивацію до навчання, при якій стане можливим повноцінний розвиток основних комунікативних властивостей мовлення.

Створення інформаційно-освітнього середовища, його здатність надавати віддалений оперативний доступ користувачам до організаційної, навчально-методичної, наукової і науково-технічної інформації, надають потенційні можливості засвоєння та удосконалення своїх знань викладачам і студентам.

Висновок. Отже, використання можливостей інформаційно-освітнього середовища під час формування культури спілкування іноземною мовою сприяє підвищенню загальної інформаційної культури студентів, стимулює їх до оволодіння іноземною мовою з акцентом на реальну комунікацію з представниками інших мов і культур.

Література:

1. Давыдов В.В. Виды обобщения в обучении / В.В. Давыдов – М., 1972, 323-324.
2. Калюжна Т.М. Організаційно-педагогічні умови застосування освітньо-наукового порталу в системі екстернатної підготовки фахівців у технічному університеті : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Т.М. Калюжна. К. : 2009. – 178 с.
3. Кириленко В.В. Розвиток іншомовної комунікативної компетенції в учнів у процесі вивчення тем з країнознавства англомовних країн / В.В. Кириленко // Компетентнісна парадигма розвитку мовної освіти у середній і вищій школах: сучасні виклики. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Чернігів, 2013. – С. 116-122.
4. Миньяр-Белоручев Р.К. Лингвострановедение или “иноязычная культура”? / Р.К. Миньяр-Белоручев, О.Г. Оберемко / ИЯШ – 1993. – № 6. – С. 54-56.
5. Шишкіна М. П. Тенденції розвитку та використання інформаційних технологій у контексті формування освітнього середовища / М. П. Шишкіна // Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору: Зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука: Інститут засобів навчання АПН України. – К. :

Атака, 2004. – С. 81–88.

6. Яцишин О.М. Стиль спілкування педагога як фактор впливу на мотивацію учбової діяльності студентів вузу / О.М Яцишин /Постметодика. – № 2-3 (40-41). – 2002. – С. 130-134.